

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گروه آموزشی ژيوار

درس: عربی

تهیه و تدوین:

رضا طورانی

موضوع:

مفعول مطلق

مفعول مطلق

قواعد درس ۴ عربی دوازدهم
مشترک بین همه ی رشته ها

در زبان فارسی «قید» نقش و مسؤولیت تکمیلی را ایفا می‌کند. یکی از قیدهایی که مخصوص زبان عربی است «مفعول مطلق» می‌باشد.

مفعول مطلق:

همان مصدر منصوب فعل جمله است که یا وقوع فعل را مورد تأکید قرار می‌دهد و یا نوع و کیفیت انجام فعل را بیان می‌کند و بر ۳ نوع می‌باشد:

تأکیدی، نوعی (بیانی)، نیابی

۱) مفعول مطلق تأکیدی:

هرگاه بخواهیم وقوع یک فعل را مورد تأکید قرار دهیم، مصدر آن فعل را پس از فعل، به شکل منصوب می آوریم که به این مصادر، مفعول مطلق تأکیدی گفته می شود:

و رَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً (آهسته و شمرده قرآن را تلاوت کن)
يَحَاسِبُ الْإِنْسَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُحَاسِبَةً

(بی تردید انسان در روز قیامت حساب رسی می شود)

يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ فِي دَرُوسِهِ إِجْتِهَادًا

(دانش آموز در درسهایش حتماً تلاش می کند)

فرمول مفعول مطلق تأکیدی عبارت است از:

فعل + مصدر منصوب فعل

نکته:

در ترجمه‌ی مفعول مطلق تأکیدی معمولاً از کلمات قید

در زبان فارسی استفاده می‌شود:

مسلماناً - یقیناً - حتماً - بی‌تردید - . . .

۲) مفعول مطلق نوعی (بیانی):

گاهی مفعول مطلق همراه با یک صفت یا مضاف‌الیه می‌آید و نوع و کیفیت انجام فعل را بیان می‌کند که به آن مفعول

مطلق نوعی یا بیانی می‌گویند:

يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ فِي دُرُوسِهِ اجْتِهَادًا بِالْغَا

(دانش‌آموز در درسهایش تلاشی کامل می‌کند)

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا (ما به تو فتح آشکاری نمایانندیم)

يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ فِي دُرُوسِهِ اجْتِهَادَ الْآمِلِينَ

(دانش‌آموز در درسهایش همچون امیدواران تلاش می‌کند)

يَعِيشُ الْبَخِيلُ فِي الدُّنْيَا عَيْشَ الْفُقَرَاءِ

(بخیل در دنیا همچون مستمندان زندگی می‌کند)

فرمول مفعول مطلق نوعی (بیانی) عبارت است از:

فعل + مصدرِ منصوبِ فعل + صفت یا مضافٌ إلیه

نکته

در ترجمه ی مفعول مطلق نوعی آنجا که صفت دارد فعل را به همراه آن صفت ترجمه می کنیم و یا آن صفت را به صورت قید در جمله ی فارسی می آوریم و آنجا که مضافِ إلیه دارد به جای مصدر از واژه های (مثل - مانند - شبیه - بسان - ... استفاده می شود)

(۳) مفعول مطلق نیایی:

گاهی مصادر منصوب در جمله به تنهایی و بدون فعل خود می آیند که در این صورت به آنها مفعول مطلق نیایی گفته می شود:

شکراً لله

صبراً علی الجهاد

مهمترین مصادری که بدون فعل در جمله می آیند و نقش مفعول مطلق نیابی را دارند عبارتند از:

حقاً - أيضاً - جداً - شكراً - سمعاً - طاعةً - عفواً - صبراً - مهلاً - رجاءً - إضافةً - حسناً - خاصةً - مرحباً - آسفاً - مرةً - ذهاباً - إياباً - أيضاً - حمداً لله - سبحان الله (خدا منزّه است) - معاذ الله (پناه بر خدا)

نکته

۱- در مفعول مطلق، شناخت مصدر، نقش اساسی را ایفا می‌کند و از آنجا که مصدر فعل‌های ثلاثی مجرد سماعی است، نیاز به دقت بیشتری دارد. مثال:

ذَهَبَ : ذهاب / عاشَ : عیش / قالَ : قول
لَعِبَ : لعب / فَتَحَ : فتح / نَظَرَ : نظر / كَتَبَ : كتابة
جَلَسَ : جلوس / دَعَا : دعوة / قرَأَ : قراءة
عَجِبَ : عجب

نکته

۲- در مفعول مطلق نوعی آنجا که صفت دارد؛

الف - گاهی به جای صفت از جمله ی وصفیة استفاده می شود:

يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ فِي دَرُوسِهِ إِجْتِهَادًا لَا يُوَصِّفُ

(دانش آموز در درسهایش تلاش می کند که وصف نمی شود)

ب - گاهی مصدر حذف می شود و صفت جایگزین مفعول

مطلق می گردد:

يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ فِي دَرُوسِهِ كَثِيرًا

(دانش آموز در درسهایش تلاش بسیاری می کند)

نکته

۳- برای اینکه مفعول مطلق را با حال اشتباه نگیریم باید توجه داشته باشیم که؛

الف - مفعول مطلق مصدر است یعنی جامد می باشد ولی حالِ مفرد یک واژه ی مشتق است

ب - مفعول مطلق نظر به فعل جمله دارد ولی حال درباره ی حالت و کیفیت یک اسم در جمله (که همان ذوالحال است) صحبت می کند. پس توجه داشته باشید که اگر در سؤال گفته شد: «عَيْنَ الْعِبَارَةِ الَّتِي تَبِينُ كَيْفِيَةَ الْفِعْلِ» یعنی باید به دنبال مفعول مطلق گشت ولی اگر بگویند: «عَيْنَ الْعِبَارَةِ الَّتِي تَبِينُ كَيْفِيَةَ الْفَاعِلِ / الْمَفْعُولِ / ...» یعنی باید به دنبال حال گشت.

نکته

۴- گاهی قبل از مصدر، کلمه‌هایی می‌آیند و باعث می‌شوند که نقش مفعول مطلق را به خود اختصاص دهند و مصدرها نقش دیگری (مثلاً مضاف‌الیه) را بپذیرند:

الأکرام

{
كُلٌّ
بعض (بخشی)
نفس (همانگونه)
هذا

أَكْرَمُهُ

*عَيْنِ مَا فِيهِ تَأْكِيدٌ لِلْفِعْلِ: (سراسرى اختصاصى انسانى ٩٩)

الف - يُشَاهِدُ الْعَجَبُ بَيْنَ النَّاسِ مَشَاهِدَةً كَثِيرَةً،

ب - وَ هَذَا حِينَمَا يَعْمَلُ عَبْدُ الْمُسْلِمِ عَمَلًا يُعْجِبُهُ،

ج - أَوْ يَقُومُ بِعَمَلٍ سَيِّئٍ وَ يُرِيهِ إِرَاءَةً جَمِيلَةً،

د - وَ الْأَفْضَلُ أَنْ يُؤْمِنَ بِرَبِّهِ وَ يَفْتَخِرَ إِفْتِخَارًا بِذَلِكَ

*عَيْنِ الْمَصْدَرِ لِأَيِّبِنُ نَوْعِ الْفِعْلِ: (سراسرى رياضى ٩٨)

الف - يا أصدقاء أوفوا بعهدكم وفاء جميلاً

ب - شَجَّعْنَا أصدقاءَنَا فِي الْمُسَابَقَةِ تشجيعاً كثيراً

ج - إن كنت تلميذاً عاقلاً فلا تُضِيعِ أوقاتك تضييعاً

د - إنَّ العطارَ يشمُّ رائحة المسك شماً دقيقاً و يعرفه

*عَيْنٌ مَا لَيْسَ فِيهِ الْمَفْعُولُ الْمَطْلُوقُ: (سراسری خارج از کشور
انسانی ۹۸)

الف - أعطى الملك الفلاح إعطاءً يعجبه

ب - يصدق قول الصادق دائماً تصديقاً جميلاً

ج - تحضن الأمُّ طفلتها في حضنها محبةً لها

د - غرس الفلاحُ فسيلةً جوز غرساً لا يأمل أكله

*عَيْنِ مَا لَيْسَ فِيهِ تَأْكِيدٌ لِلْفِعْلِ: (سراسرى رياضى ٩٧)

الف - الْكَوْنُ يُسَبِّحُ رَبَّهُ تَسْبِيحاً،

ب - فَادْكُرْ رَبَّكَ مَعَ الْكَوْنِ ذِكْراً،

ج - وَاحْذَرِ أَنْ تَكُونَ الطُّيُورُ وَ الْأَسْمَاكُ أَكْثَرَ مِنْكَ تَسْبِيحاً،

د - وَادْكُرْ بِجِوَارِكِ ذِكْراً حَتَّى تَجِدَ الْأَمْنَ وَ الرَّاحَةَ

*عَيْنِ مَا فِيهِ تَأْكِيدٌ لِلْفِعْلِ: (سراسرى هنر ٩٧)

الف - وثقت بصدىقى ثقةً أعتمد عليها طول حياتى

ب - عدّ وعدةً تقدر أن تقوم بها جيداً حتى تصبح أسوةً

ج - إن أعددت نفسك للفشل فلا تتوقع الانتصار توقّعاً

د - لا عمل كالمثابرة، فاجتهد إجتهداً يوصلك إلى أهدافك

*عَيْنِ التَّأَكِيدِ لَوْقُوعِ الْفِعْلِ: (سراسرى زبان ٩٧)

الف - إِنَّهُ يُحَسِّنُ إِلَى الْفُقَرَاءِ إِحْسَانًا وَ قَدْ تَجَرَّعَتْ نَفْسُهُ فَقْرًا كَثِيرًا فِي حَيَاتِهِ

ب - حَاوَلَ هَذَا التَّلْمِيزَ فِي دُرُوسِهِ لَيْلًا وَ نَهَارًا حَتَّى يَكْتَسِبَ دَرَجَاتٍ عَالِيَةً فِيهَا

ج - يَفْتَحُ اللَّهُ لِلْمُؤْمِنِينَ فَتْحًا مَبِينًا حَتَّى يَصْمُدُوا أَمَامَ الْمَشْكَلاتِ بِرُؤُوسٍ مَرْفُوعَةٍ

د - بَدَأَتْ أُمُّهُ تَنْظُرُ إِلَى لَعِبِ أَطْفَالِهَا بِدَقَّةٍ وَ كَانَتْ الْبَهْجَةَ وَ السَّرُورَ عَلَى وَجْهِهَا

*عَيْنِ المفعول المطلق: (سراسرى هنر ٩٦)

الف - لماذا تنظر إلى نظراً مملوءاً بالتعجب هكذا؟

ب - سأعود عند أبى معتذراً، و أنا لم أعتذر منه حتى الآن!

ج - كنت خائفاً من حرارة الشمس الشديدة فى هذا اليوم الحار!

د - اليوم وُلدتُ من جديد لما تعلمت منك درساً جديداً لن أنساه

أبداً!

*عَيْنٌ مَا فِيهِ إِهْتِمَامٌ وَ عِنَايَةٌ عَلَى «تَأْكِيدِ الْفِعْلِ» فَقَطْ: (سراسرى
زبان ٩٥)

الف - تسير قافلة الليل و النهار من دون توقف مُسرعةً
ب - ساعدنى أحد الأصدقاء مساعدة أشكره عليها طول حياتى
ج - وقف الحاضرون فى وسط السّاحة مستعدين لإكرام
المدعوين

د - كان الوالدان يشجعان ولدهما على التحلّى بالأخلاق الحسنة
تشجيعاً

*عَيْنِ مَا لَيْسَ فِيهِ الْمَفْعُولُ الْمَطْلُوقُ: (سراسرى خارج از كشور ٩٥)

الف - سألنى معلمى يوماً من أيام الدراسة موضوعاً مهماً،

ب - ماذا فعلت إلى الآن حتى يذكروك فى المستقبل ذكراً جميلاً؟

ج - إن لا تستطع أن تجيب على هذا السؤال إجابة فى الأربعين من

عمرک،

د - فأنت قد ضيعت حياتك فى سنواتك الماضية تضييعاً

*عَيْنُ التَّأْكِيدِ لِلْفِعْلِ: (سراسرى تجرىبى ٩٤)

الف - ما شاهدتُ تنافساً كتنافس هؤلأء التلمىذات فى الدرّوس

ب - تنافست التلمىذات فى حفظ الدرّوس تنافساً عجبياً

ج - قد أنعم الله على الإنسان إنعاماً و لو كان كفوراً

د - قد أنعم الله على البشر إنعاماً وافرأً لعلّه يستقيم

*عَيْنِ «صَبْرًا» جاء لبيان نوع الفعل: (سراسرى زبان ٩٤)

الف - لم أشاهد صبراً أكثر من صبر الأمهات الكثير

ب - إنه صبر على المصيبة و كان صبره صبراً محموداً

ج - إذا كان صبرك صبراً جميلاً يوفقك الله فى الدنيا و الآخرة

د - إذا استطعت أن تصبر صبراً كثيراً على المصائب يجزيك الله

خيراً

* «طالبو العلم في بلادنا تقدموا في جميع المجالات .....»
عَيْنُ الْمُنَاسِبِ لِبَيَانِ نَوْعِ الْفِعْلِ: (سراسرى هنر ٩٤)

الف - تقدمًا

ب - علمياً و خلقياً

ج - متقدمين مجتهدين

د - تقدمًا لم يكن له نظير